

ДО ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА ВЪРХОВНИЯ
КАСАЦИОНЕН СЪД

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПАНОВА,

На първо място бихме искали да благодарим за поканата да вземем участие в заседанието на ОСНК на 25 юни 2015 г., съответно да представим писмено становище по тълкувателно дело № 3/2015 г. на ВКС, ОСНК.

Изявяваме нашето задоволство от усилията на Общото събрание на съдиите от Наказателната колегия на Върховния касационен съд за уеднаквяване на противоречивата съдебна практика във връзка с приложението на чл. 24, ал. 1, т. 6 от НПК с оглед гарантиране на принципа на правна сигурност на гражданите, вземайки предвид практиката на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) що се касае до правилото *ne bis in idem* и обхвата на понятието „наказателно производство“ по смисъла на Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи (ЕКЗПЧОС).

Чл. 4, т. 1 от Протокол № 7 от ЕКЗПЧОС предвижда, че никой не може да бъде съден или наказан за престъпление, за което вече е бил оправдан или окончателно осъден съгласно закона и наказателното производство на съответната държава.

С решение от 14 януари 2010 г. във връзка с твърдяно нарушение на чл. 4 от Протокол № 7 към ЕКЗПЧОС по делото Цоньо Цонев срещу България (№ 2), по жалба № 2376/03, ЕСПЧ е приел, че по своя характер нарушението, за което на жалбоподателя е била наложена глоба от кмета попада в обхвата на изрази „наказателно производство“, използван в член 4 от Протокол 7, а обвиненията срещу него по Наказателния кодекс обхващат изцяло фактите от административното нарушение, и обратно, административното нарушение не съдържа елементи, които да не се включват в престъпленията, за които жалбоподателят е бил обвинен.

ЕСПЧ отбелязва, че целта на чл. 4 от Протокол № 7 е забрана за повторно образуване на производство, което вече е приключило с „окончателно“ решение. *„Едно решение е окончателно по смисъла на тази разпоредба, когато е придобило сила на присъдено нещо. В такъв случай то е неотменимо, което означава, че не съществуват други правни средства или страните са изчерпали тези правни средства, или пък са изтекли сроковете, в които те са могли да се възползват от тях“* (§ 53 от решението по делото Цоньо Цонев срещу България (№ 2)).

ЕСПЧ също така отбелязва, че чл. 4 от Протокол № 7 се прилага, дори когато срещу определено лице е било водено наказателно производство, без то да е завършило с осъдителна присъда (§ 55 от решението по делото Цоньо Цонев срещу България (№ 2)).

В решението си ЕСПЧ отбелязва, че българският съд не е могъл да прекрати наказателното производство срещу жалбоподателя, поради наличие на предшестващо наказание в административното производство, тъй като, съгласно *„едно задължително тълкувателно решение на бившия Върховен съд ..., забраната за повторно образуване на производство не се прилага по отношение на административното производство“* (§ 55 от решението по делото Цоньо Цонев срещу България (№ 2)). Тук ЕСПЧ има предвид именно ТР № 85 от 1 ноември 1966 г. (виж § 24 от решението по делото Цоньо Цонев срещу България (№ 2)).

В решение по делото Сергей Золотухин срещу Русия (Sergey Zolotukhin v. Russia, жалба № 14939/03, решение от 10 февруари 2009 г.) ЕСПЧ обобщава кога нарушенията, за които жалбоподателят е бил преследван са едни и същи (*idem*). ЕСПЧ намира, че съществуването на различни подходи за проверка дали нарушението, за което жалбоподателят е преследван, е в действителност същото като това, за което той или тя вече е бил окончателно осъден или оправдан поражда правна несигурност, несъвместима с едно основно право като правото лицето да не бъде преследвано два пъти за едно и също нарушение (§ 78 от решението по делото Сергей Золотухин срещу Русия).

ЕСПЧ приема, че чл. 4 от Протокол № 7 трябва да се разбира като забраняващ преследването или съденето за второ „нарушение“ дотолкова доколкото то произтича от идентични факти или от факти, които по съществуването си се препокриват (§ 82 от решението по делото Сергей Золотухин срещу Русия).

Гаранцията, залегнала в чл. 4 от Протокол № 7 влиза в действие при започването на новото производство, когато предходното оправдаване или осъждане вече е влязло в сила. При това положение наличните материали по необходимост включват решението, с което приключва първото „наказателно производство“ и списъка на обвиненията, повдигнати срещу жалбоподателя по второто производство. Обикновено тези документи съдържат факти, касаещи както нарушението, за което жалбоподателят вече е бил съден така и нарушението, за което е обвинен повторно. Според ЕСПЧ подобни фактически твърдения са подходяща отправна точка при преценката на въпроса дали фактите по двете производства са идентични или съществено припокриващи се. Съдът подчертава, че е без значение кои части от новите обвинения са в крайна сметка възприети или отхвърлени в повторното производство, тъй като чл. 4 от Протокол № 7 съдържа гаранция срещу повторно преследване или срещу възможността за такова в ново производство, а не само забрана за повторно осъждане или оправдаване (§ 83 от решението по делото Сергей Золотухин срещу Русия).

Преценката следва да се фокусира върху тези факти, представляващи поредица от конкретни обстоятелства, включващи един и същи извършител и неразривно свързани помежду си във времето и пространството, съществуването на които трябва да бъде доказано за да може лицето да бъде осъдено или срещу него да започне наказателно производство (§ 84 от решението по делото Сергей Золотухин срещу Русия).

ЕСПЧ също така отбелязва, че чл. 4 от Протокол № 7 не се ограничава до правото на лицето да не бъде наказвано два пъти, а обхваща и правото му да не бъде преследвано или съдено два пъти. Ако не беше така нямаше да е необходимо да бъде добавяна думата „наказан“ към думата „съден“, тъй като това би било просто повторение. Чл. 4 от Протокол № 7 се прилага дори, когато лицето е само разследвано в производство, което не е приключило с осъждане. Чл. 4 от Протокол № 7 *„съдържа три отделни гаранции, като предвижда, че никой не може да бъде i) застрашен от преследване, ii) съден или iii) наказан за едно и също нарушение“* (§ 110 от решението по делото Сергей Золотухин срещу Русия).

В по-новата практика на българските съдилища, посочена в искането за ТР по прилагането на чл. 24, ал. 1 т. 6 от НПК, се наблюдават различни решения що се касае до допустимостта на реализирането на наказателна отговорност спрямо дееца, когато той вече е бил наказан с влязла сила наказателно постановление или съдебно решение за същото деяние. Някои съдебни състави, въз основа на чл. 5, ал. 4 от Конституцията на Република България, се позовават на тълкуването на ЕКЗПЧОС, дадено от ЕСПЧ, като приемат, че административно наказателната санкция се приравнява на „осъждане“ и образуваното наказателно производство за същото деяние е недопустимо на основание чл. 4, т. 1 от Протокол № 7. Други съдилища продължават да смятат, че наказването на дееца по административнонаказателен ред не прегражда възможността спрямо него да бъде търсена и наказателна отговорност за същото деяние.

Имайки предвид принципа на субсидиарност на ЕКЗПЧОС преди всичко държавата е тази, която трябва да реши как да приведе в действие нормите на Конвенцията в собствената си правна система и тя носи първостепенната отговорност за предоставянето на правата и свободите, гарантирани от Конвенцията.

На следващо място, чл. 46 от ЕКЗПЧОС гласи:

„1. Високодоговарящите страни се задължават да изпълняват окончателните решения на Съда по всяко дело, по което те са страна.

2. Окончателното решение на Съда се изпраща на Комитета на министрите, който следи за неговото изпълнение.“

Правилото задължава държавите членки да предприемат всички необходими мерки за изпълнението на окончателните решения на Европейския съд по правата на човека, постановени по дела срещу тях. Според практиката на Съда, задължението на държавите членки по чл. 46, т. 1 от Конвенцията има по-широк обхват от простото изпълнение на диспозитива на решението относно присъждането на обезщетение и разноски на конкретния жалбоподател.

Както Съдът в Страсбург многократно е подчертавал *„съгласно чл. 46 договарящите държави са поели задължение да изпълняват под контрола на Комитета на министрите окончателните решения на Съда по всяко дело, по което те са страна. Една от последиците от това е, че когато Съдът установи нарушение, държавата има задължение не просто да плати на засегнатите лица присъдените като справедливо*

обезщетение по чл. 41 суми, но също и да избере под контрола на Комитета на министрите общите и/или, ако е удачно, индивидуалните мерки, които да приеме в своя вътрешен правен ред, за да преустанови нарушението, установено от Съда, и да поправи, доколкото е възможно, неговите последици. Ответната държава разполага със свобода на преценка да избере под контрола на Комитета на министрите средствата, чрез които ще изпълни своето правно задължение по чл. 46 от Конвенцията, при условие че тези средства са съвместими със заключенията в решението на Съда (виж например решенията *Scozzari et Giunta c. Italie [GC]*, *Broniowski v. Poland [GC]*, *Scordino v. Italy*”.

Във връзка със задължението на Република България за предприемане на общи мерки за изпълнение на окончателните решения на ЕСПЧ, по които е страна, на 1100-ната среща на Комитета на Министрите, проведена на 30 ноември 2010 г., във връзка с делото Цоньо Цонев срещу България (№ 2) се отбелязва, че страната не е представила информация за случая и че „заместник министрите още веднъж приканват властите да представят план за действие/доклад за изпълнението на това решение и отлагат разглеждането му за 1108-мата среща (март 2011)¹.

В настоящото искане за тълкувателно решение, и в светлината на цитираните решения на ЕСПЧ, става ясно, че проблемите при прилагането на чл. 24, ал. 1, т. 6 от НПК могат да бъдат отстранени по пътя на тълкуването. Ето защо смятаме, че тълкувателно решение, с което да бъде променено тълкуването, дадено с ТР № 85 от 01.11.1966 г на ОСНК на ВС и съответно да се предвиди прекратяване на наказателно производство, образувано срещу лице, по отношение на което е било проведено административнонаказателно производство за същото деяние, би било в унисон със стандартите на ЕКЗПЧОС и би довело до недопускане в бъдеще на нарушения, подобни на констатираните по делото Цоньо Цонев срещу България (№ 2). В същия дух следва да бъде и подходът, който да се приложи и при даване на отговори на въпросите по т. 2 и т. 3 от искането по отношение на ТР № 46 от 16.10.1979 г. и ТР № 51 от 29.12.1978 г.

Наред с това уеднаквяването на практиката по прилагане на чл. 24, ал. 1, т. 6 от НПК ще допринесе за гарантиране на правната сигурност, предвидимостта на съдебните решения и равенството пред закона.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Български адвокати за правата на човека“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България.

www.ngogrants.bg